

Den 24. marts 2006
Jnr. 03.006-021/JM

Notat til Teknologirådets repræsentantskab, 1. møde 2006

Teknologirådets projektvirksomhed i 2005

Nedenfor har vi beskrevet Teknologirådets projekter i 2005 lidt mere udførligt end i årsberetningen. Ambitionen har været at gøre den mere specifikke beretning om projekterne skriftlig, så vi på mødet får bedre tid til dialog og bruger mindre tid på at formidle facts om projekterne. Beskrivelsen er blevet til ved at sammenklippe beretninger til bestyrelsen gennem 2005 og 2006. Teksten kan derfor måske fremstå lidt uhomogen, men indholdet skulle være godt nok.

Projekterne, der er beskrevet var alle aktive i 2006 og blev igangsat indenfor bestyrelsens arbejdsplan – det, der internt kaldes ”ordinære aktiviteter”. Det er også disse aktiviteter, repræsentantskabet har indflydelse på, dels gennem emne-afsøgningen i efteråret, dels gennem kommenteringen af emner, som det sker som sidste punkt på dette møde.

Udover nedenstående projekter laver rådet ”ekstraordinære aktiviteter”, dvs. samarbejdsprojekter, EU-projekter, aktiviteter for EU-parlamentet mm, som er eksternt finansierede. For en beskrivelse af disse aktiviteter er det bedst at anvende rådets hjemmeside og eventuelt supplere med en direkte kontakt til de ansvarlige projektledere.

Følgende projekter er beskrevet nedenfor:

- RFID-teknologi
- Toksikologi og nanoteknologi
- Balancen mellem arbejdsliv og andet liv
- ECD: Meeting of Minds – Europæiske borgere i dialog om hjerneforskning
- DRM: Digitale rettigheder i informationssamfundet
- Nye GM-planter – ny debat
- Det fremtidige danske energisystem
- Morgendagens transportbrændstoffer – danske perspektiver
- Globalisering af videnstungt arbejde
- Pervasive Healthcare
- Børns sundhed og miljø
- Gratis Offentlig Transport
- Sikkerhed og privatlivets fred i digital forvaltning
- Patentsystemets fremtid

RFID-teknologi

Der er nedsat en planlægningsgruppe for projektet, som består af følgende personer:

- Anette Høyrup, jurist, Forbrugerrådet
- Henning Mortensen, konsulent, Dansk Industri (ITEK)
- Christian Wernberg-Tougaard, direktør, Unisys Nordic
- Michael Østergaard Pedersen, phd-studerende, Datalogisk Institut Aarhus Universitet

Planlægningsgruppen har holdt to møder og har fået fastlagt de perspektiver, som skal behandles i projektet. Perspektiverne for at anvende RFID-teknologi i forskellige dele af værdikæden fra produktion til forbruger bliver beskrevet i en række eksempler, som skal diskuteres på et perspektivværksted med deltagelse af repræsentanter fra de forskellige led i værdikæden brugere, forskere, udviklere og interesseorganisationer. Værkstedet finder sted den 6. april. Planlægningsgruppen går efter at formulere nogle anbefalinger på grundlag af værkstedets konklusioner.

Rasmus Krag Jakobsen, videnskabsjournalist, udarbejder de skriftlige perspektiver.
Mette Seier Helms, proceskonsulent, leder værkstedet
Projektleder: Ida Leisner

Toksikologi og nanoteknologi

Projektet ser på, om nanoteknologi er omfattet af den gældende lovgivning, og skal give et bud på, hvordan man kan systematisere risikovurdering af nanoteknologi.

Der har været afholdt seks møder i arbejdsgruppen. Gruppen har haft besøg af en række gæsteoplægsholdere fra forskellige forskningsinstitutioner samt fra Sundhedsstyrelsen og Dansk Standard: Britt H. Larsen, vicecenterleder i NanoDTU, Peter Saugmann-Jensen, konsulent i Sundhedsstyrelsen, Preben Aagaard Nielsen, afdelingschef i Dansk Standard og Flemming Besenbacher, direktør i iNANO.

Den 15. marts afholdt projektet en workshop, hvor 20-25 udvalgte eksperter og interessenter diskuterede et udkast til rapport og anbefalinger med arbejdsgruppen. Da der på nuværende tidspunkt kun findes meget lidt viden om nanoteknologiers og –partiklers eventuelle toksicitet, vil arbejdsgruppens rapport og anbefalinger tage udgangspunkt i denne situation.

Arbejdsgruppen består af:

- Kim Christiansen, LCA consultants
- Stig Irving Olsen, Danmarks Tekniske Universitet
- Birgitte Rasmussen, Risø
- Christine Skak, Dansk Toksikologi Center
- Susan Stipp, Nano-Science Center
- Camilla Tidemand-Lichtenberg, NaNet
- Håkan Wallin, Arbejds miljøinstituttet

Projektleder: Ulla Vincentsen

Balancen mellem arbejdsliv og andet liv

Formålet med projektet har været at debattere balancen mellem arbejdsliv og andet liv med fokus på den samfundsmæssige vinkel. Omdrejningspunktet har været 'sammenbrud af grænsen mellem arbejdsliv og andet liv' i relation til nye arbejdsteknologier. Projektet har derudover skullet bidrage med anbefalinger til, hvordan politikere, myndigheder og arbejdsmarkedets parter kan være med til at skabe rammerne for en bedre balance.

Projektet har haft en relativt stor mediebevågenhed. Og også rapporten, der udkom den 31. august 2005, er blevet vel modtaget i såvel presse som blandt mange interessenter. I forlængelse af Teknologirådets pressemeddelelse om rapportens udgivelse, udsendte Ritzau to pressemeddelelser. Rapporten har derudover været omtalt i Berlingske Tidende, Jyllands Posten, Urban, MetroXpress samt i en række fagblade. Endvidere har rapporten været omtalt i radioavisen og i adskillige radioudsendelser på P1, hvor flere af arbejdsgruppens medlemmer har optrådt. Der henvises i dag til rapporten på flere fagrelaterede hjemmesider, og rapporten er blevet downloaded 22.500 gange fra Teknologirådets hjemmeside. I slutningen af projektet bad Det Kgl. Teater om lov til at bruge rapporten i en teaterforestilling. Det resulterede i et debatarrangement, der blev afholdt den 7. september i et samarbejde med Politiken Plus. Arrangementet, der fandt sted i Turbinehallerne, bestod af en præsentation af rapporten, en debat med et debatpanel og forpremiere på teaterstykket arbejddigfri.com. I de efterfølgende forestillinger blev der refereret til og citeret fra rapporten. Publikum har desuden haft mulighed for at købe rapporten i forbindelse med forestillingerne.

Ved projektets afslutning kan det konstateres, at balancen mellem arbejdsliv og andet liv nu også er blevet sat på den politiske dagsorden. Bl.a. er regeringen ved at nedsætte en kommission, der skal se på det moderne arbejdsliv og familieliv. Rapporten har den 10. november været debatteret i Folketinget i forbindelse med en forespørgsel (nr. F 3) til beskæftigelsesministeren fra Enhedslisten. Spørgsmålet lød: "Hvad vil regeringen gøre for at sikre mindre stress og nedslidning på arbejdsmarkedet og en bedre sammenhæng mellem arbejdsliv og andet liv, således at besvarelsen inddrager rapporten fra Teknologirådet om balancen mellem arbejdsliv og andet liv?". Ministeren svarede bl.a.: "I morgen har jeg indkaldt en lang række fagfolk og eksperter til høring for at få deres input til den nye prioritering [af arbejdsmiljøet]. Det har jeg gjort, fordi det er en vigtig sag. Vi skal have en prioritering, som er logisk, og som hviler på et solidt fagligt grundlag. Kort sagt, en prioritering, der kan forstås, forklares og forsvares. Efter høringen vil jeg sætte mig ned og gøre regnebrættet op, og inden jul vil jeg præsentere resultatet i en redegørelse her i Folketinget. Når resultatet i foråret skal udmøntes og omsættes til virkelighed i arbejdsmiljøindsatsen, vil ideerne fra Teknologirådets rapport komme til at indgå som et blandt flere input." Referatet af hele debatten kan ses på Folketingets hjemmeside <http://www.ft.dk/?/samling/20051/MENU/00000002.htm>

Arbejdsgruppen har bestået af:

- Kirsten-Marie Bovbjerg, Danmarks Pædagogiske Universitet
- Gitte Daugaard, FTF, Beskæftigelsesministeriets Strategiske Forskningsfond
- Camilla Kring, Danmarks Tekniske Universitet, Institut for Produktion og ledelse
- Erik Thorsted, Fonden for Socialt Ansvar
- Charlotte Boysen Schmidt, Patent- og Varemærkestyrelsen
- Ditte Tofteng, Roskilde Universitetscenter
- Jens Chr. Tonboe, Aalborg Universitet

Projektleder: Ulla Vincentsen

ECD: Meeting of Minds – Europæiske borgere i dialog om hjerneforskning

Projektet går ud på at afholde samtidige og koordinerede konsensuskonferencer i 9 europæiske deltagerlande. Belgiske King Baudouin Foundation har taget initiativet, betalt forberedelsesarbejdet og herudover bevilget godt 1 mio.€. EU's 6. rammeprogram bidrager med 800.000 €, dertil kommer, at hver af de 9 partnere bidrager med et årsværk arbejdsindsats. Projektet er et pilotprojekt: Et metodisk eksperiment, fordi det er det første forsøg på tværeuropæisk

borgerdeltagelse på tværs af kulturer og sprog og fordi det skal medvirke til at udvikle en europæisk offentlighed indenfor videnskab og samfund.

Det overordnede spørgsmål, som projektet skal søge svar på, er ”Hvordan skal vi bruge den øgede viden om menneskets hjerne”. De grundlæggende metodeelementer og –ideer i projektdesignet stammer fra den danske konsensus konference model, men der er naturligvis forskelle i implementering af metoden blandt andet affødt af de mange forskellige sprog og forskelle i kulturbaggrund. Metoden til dette projekt har fået navnet ”European Citizens Deliberation”.

Partnerne fra de 9 lande, Frankrig, England, Tyskland, Belgien, Holland, Ungarn, Grækenland, Italien og Danmark arbejder parallelt med hver sit 14 mand store borgerpanel. Alle paneler havde deres første møde i foråret 2005, hvor man drøftede og stillede spørgsmål på baggrund af et materiale om hjerneforskning, som er udarbejdet som fælles introduktion for alle 9 nationale borgerpaneler. Det 126 personers europæiske borgerpanel mødtes første gang i Bruxelles den 3.-5. juni 2005. Resultatet af dette første europæiske borgerkonvent er 6 temaer eller overordnede spørgsmål, som udgør rammen for de spørgsmål, som borgerpanelerne arbejdede videre med nationalt i konsensuskonferencer i de enkelte deltagerlande i oktober og november 2005. I Danmark blev konsensuskonferencen afholdt den 4.-7. november. Næste skridt var det andet europæiske borgerkonvent i Bruxelles den 20.-23. januar 2006, som afsluttedes med at det europæiske borgerpanel overbragte anbefalinger til europæiske beslutningstagere i Europaparlamentet den 23. januar. Herefter er resultaterne formidlet på workshops for politikere og interessenter i de enkelte lande.

Herhjemme er der fulgt op overfor Folketinget med foretræde for Udvalget for Videnskab og Teknologi og Sundhedsudvalget den 15. marts. Repræsentanter for borgerpanelet afgav anbefalinger fra projektet som blev positivt modtaget af politikerne. Desuden er der planlagt et offentligt arrangement i forbindelse med Forskningens Døgn på Århus Universitet, som har besluttet at gøre hjernen til omdrejningspunkt for Forskningens Døgn.

Projektet har en planlægningsgruppe med nedenstående medlemmer:

- Afdelingslæge og hjerneforsker Birgitte Bo Andersen, Hukommelsesklinikken, Rigshospitalet, Københavns Universitet
- Kjeld Fredens, udviklings- og forskningskonsulent, læge, Vejle fjord Neurorehabilitering
- Rektor, professor Sven Frøkjær, Danmarks Farmaceutiske Universitet
- Christian Gerlach, forskningsleder, phd, cand.psych., Learning Lab Denmark, Danmarks Pædagogiske Universitet
- Prof. dr. med. Albert Gjedde, Dansk Neuroforskningscenter/CFIN, Århus Universitet
- Bente Pakkenberg, prof. dr. med., Bispebjerg hospital
- Olaf Paulson, prof. dr. med., Rigshospitalet, Copenhagen Brain Research Center
- Lektor, phd Andreas Roepstorff, CFIN og Afdeling for Antropologi, Århus Universitet (medvirker også som ekspert i den internationale del)

Projektledere: Ida Andersen og Ida Leisner.

DRM: Digitale rettigheder i informationssamfundet

Projektets formål har været at bidrage til at belyse dilemmaer, udfordringer og muligheder på et område, der har givet, og fortsat vil give, anledning til megen debat, og som stadig savner stillingtagen. Projektet har haft fokus på om DRM-teknologi (Digital Rights Management

teknologi) repræsenterer mulige tekniske løsninger på de udfordringer som digitaliseringen medfører. Arbejdsgruppen har endvidere valgt at se på DRM teknologi i relation til biblioteksområdet som en vigtig offentlig informationsudbyder.

Den teknologiske udvikling og digitalisering af information har muliggjort nye informationsdistributionssystemer, der kan gøre adgangen til information nemmere og billigere. Men det har også gjort det endnu lettere at distribuere information uretmæssigt til skade for rettighedshaverne.

Arbejdsgruppen undersøgte erfaringer med og muligheder for at sikre ophavsrettigheder og indtjeningsmuligheder for digitale produkter uden at forringe borgeres muligheder for adgang til offentliggjort materiale. Denne problemstilling vedrører både offentlige og private informationsudbydere, teknologiudbydere, rettighedshavere og borgere. Den aktuelle udfordring består i at finde egnede forretningsmodeller, som udnytter de mange nye muligheder for adgang til information uden at skade rettighedshaverne.

Projektrapporten udkom sidst i oktober og fik en artikelserie i Politiken samt omtale i en række fagblade. Siden sidste bestyrelsesmøde er rapporten blevet omtalt i yderligere nogle fagblade, herunder Ingeniøren. Desuden har Karen Grundvad Kvist fra Danmarks Forskningsbiblioteksforening, som var medlem af arbejdsgruppen, meddelt at rapporten bliver udgangspunkt for en to dages konference, som Danmarks Forskningsbiblioteksforening afholder til marts, og hvor flere af arbejdsgruppens medlemmer vil blive inviteret med som oplægsholdere.

Det bekræfter den opfattelse, at selvom rapporten ikke er nogen kioskbasket, så har den leveret nyttig viden og indkredsning og formidling af en kompliceret problemstilling. Den kan med andre ord bruges af folk, der arbejder politisk og/eller fagligt med området, blandt andet til formidling og afklaring, selvom arbejdsgruppen altså ikke indfrie kravet om, at levere tekniske løsninger på disse svære problemer.

Arbejdsgruppen bestod af:

- Holger Rosendal, Danske Dagblades Forening
- John Sarborg Pedersen, ITEK/ Dansk Industri
- Vivi Antonsen, Den Danske Forlæggerforening
- Karen Grundvad Kvist, Danmarks Forskningsbiblioteksforening
- Peter Mogensen, Digital Forbruger Danmark
- Caroline Reiler, DR
- Thomas Riis, jurist, Handelshøjskolen
- Knud Erik Skouby, direktør Center for Tele-Information, DTU
- Tom Ahlberg, redaktør af net-tidsskriftet Søndag Aften

Projektleder: Ida Andersen

Nye GM-planter – ny debat

Inden for de næste 10 år vil flere nye GM-planter muligvis være færdigudviklede og klar til dyrkning på danske marker. Planter, der kan producere medicin og industrielle kemikalier og nye typer pryddplanter.

De sidste års debat om GM-planter har især rettet sig mod planter til foder- og fødevarerbrug og udviklingen af de nye GM-planter har derfor givet grundlag for en ny debat og anledning til at inddrage borgere i en vurdering af teknologien.

Fra den 28. april til den 2. maj 2005 afholdt Teknologirådet en såkaldt "borgerjury" inspireret af den engelsk/amerikansk udviklede "Citizens Jury". Her mødtes 16 lægfolk med en række viden- og holdningspersoner for at drøfte fordele og ulemper ved de nye planter. Med baggrund i denne dialog traf borgerne deres egne afgørelser og præsenterede deres "slutdokument" med vurderinger og afstemningsresultater på Christiansborg den 2. maj for et panel af politikere og udvalgte interessenter på området. Som både politikere og interessenter bemærkede, var borgerne overvejende positivt stemt overfor de nye anvendelsesmuligheder af genteknologien, men stillede som betingelse bl.a., at de nye produktionsformer er mindre belastende for miljøet end de eksisterende, og at analyser af planternes effekt på grundvandet inddrages i risikovurderingen. Et eksemplar af nyhedsbrevet "Fra Rådet til Tinget" rapporterede fra den afsluttende konference.

Da metoden "borgerjury" ikke tidligere har været afprøvet Teknologirådet.

Planlægningsgruppen bestod af:

- Hans Christian Bruun Hansen, professor, Institut for Grundvidenskab, KVL
- Erling Jelsø, lektor, TekSam, RUC
- Rikke Bagger Jørgensen, seniorforsker, Risø
- Rikke Lundsgaard, Danmarks Naturfredningsforening
- Søren Mikkelsen, vicedirektør, Danmarks Jordbrugsforskning
- Finn Okkels, forskningsdirektør, Poalis A/S

Projektleder: Bjørn Bedsted

Det fremtidige danske energisystem

Projektet skal give et bud på en danske energifremtid via en dialog mellem energiområdets aktører og folketingets politikere. Projektets arbejde kan udgøre et vigtigt grundlag for de energipolitiske beslutninger, som skal tages i løbet af foråret 2006 i forbindelse med udmøntning af den vedtagne Energistrategi 2025. Omdrejningspunktet i projektet er dels et Fremtidspanel af folketingspolitikere, som repræsenterer alle Folketingets partier, dels en styregruppe, bestående af nogle af energisektorens vigtige aktører. Projektet arrangerer fire høringer for Fremtidspanelet, hver med deres tema om det fremtidige danske energisystem.

Projektets styregruppe har nedsat 2 arbejdsgrupper, der håndterer den analyserende del af projektet. Den ene gruppe arbejder med mulige *målsætninger* for projektets teknologiscenarier og udviklingsspor. Den anden gruppe arbejder på at kunne "teste" robustheden af de foreslåede handlemuligheder via blandt andet modelberegninger. Ud over medlemmer af projektets styregruppe deltager analytikere fra Elkraft System, Elsam, Risø og Ea Analyse i dette arbejde.

Den 1. høring den 19. januar 2005 behandlede de fremtidige globale, regionale og nationale udfordringer på energiområdet. Den 2. høring med overskriften "Dansk energiproduktion i fremtiden" blev afholdt den 17. november 2005. Den 3. høring med fokus på energiforbrug og de fremtidige handlemuligheder på transportområdet og for energibesparelser blev afholdt den 25. januar 2006.

I forbindelse med hver høring udgives en rapport, hvor samtlige høringsoplæg er indeholdt. Desuden skrives et nyhedsbrev målrettet det politiske niveau, som understreger de væsentligste budskaber fra høringen. Alle høringerne er åbne for offentligheden.

Nu forestår en afrunding af projektforsløbet i løbet af første halvår 2006. Der planlægges et arbejdsseminar for Fremtidspanel og projektets Styre- og Arbejdsgruppe, hvor teknologiscenarierne diskuteres i dybden og vurderes i forhold til, hvor ”robuste” de er set i lyset af de forventede udfordringer og behov. Denne dialog vil danne baggrund for forventede projektresultater i form af beskrivelse af et udviklingsspor for det fremtidige danske energisystem, som der kan være bred politisk opbakning til. Den sidste høring vil blive afholdt 18. maj 2006 og her vil styregruppens bud på udviklingsspor for energisystemet blive fremlagt og debatteret.

Styregruppens sammensætning:

- Benny Christensen, Ringkjøbing Amt
- Flemming Nissen, Elsam
- Helge Ørsted Pedersen, Ea energianalyse
- Peter Børre Eriksen, Energinet.dk
- Poul Dyhr-Mikkelsen, Danfoss
- Aksel Hauge Pedersen, DONG
- Tarjei Haaland, Greenpeace
- Ulla Röttger, Det Rådgivende Energiforskningsudvalg (REFU)
- Poul Erik Morthorst, Forskningscenter Risø
- Hans Jürgen Stehr, Energistyrelsen
- Inga Thorup Madsen, Centralkommunernes Transmissionselskab

Fremtidspanelet's sammensætning:

Venstre: Eyvind Vesselbo, Jens Kirk, Lars Lilleholt, Jacob Jensen

Socialdemokraterne: Torben Hansen, Jan Trøjborg, Niels Sindal, Jens Christian Lund

Dansk Folkeparti: Aase D. Madsen, Tina Petersen

Det Konservative Folkeparti: Charlotte Dyremose, Per Ørum Jørgensen

Socialistisk Folkeparti: Anne Grete Holmsgaard, Poul Henrik Hedeboe, Kristen Touborg

Det Radikale Venstre: Martin Lidegaard, Morten Østergaard, Johannes Poulsen

Enhedslisten: Per Clausen, Keld Albrechtsen

Kristendemokraterne: Emanuel Brender

Projektleder: Gy Larsen

Morgendagens transportbrændstoffer – danske perspektiver

Projektet skal give en vurdering af fremtidens brændstoffer til transport.

Det vil ske i form af et katalog, der giver bud på væsentlige alternative danske transportbrændstoffer – bud som kan sammenlignes og vurderes indbyrdes i forhold til en række parametre. Den vifte af alternative transportbrændstoffer, som behandles i projektet afgrænses inden for rammen af brændstoffer baseret på vedvarende energi. Ligeledes er den overordnede struktur for kataloget besluttet med vægt på

- enkelhed og overskuelighed i udformningen
- at skabe et godt sammenligningsgrundlag for de beskrevne transportbrændstoffer

- at beskrivelserne skal omfatte faserne fra råvare til brændstof over distribution og til slut anvendelse

De transportbrændstoffer, som behandles i kataloget, vurderes i forhold til, hvorvidt de kan realiseres på kort, mellemlangt eller længere sigt.

I forhold til beskrivelsen af hvert brændstof inddrages vurderinger af effekten på

- forsyningssikkerhed
- CO₂ udledning
- udviklingen i landdistrikterne
- beskæftigelsen generelt
- miljøbelastningen generelt

Projektets arbejde inddrages i en høring, som Teknologirådet arrangerer for fire folketingsudvalg (Energi-, Miljø- og Planlægnings-, Skatte- og Fødevareudvalget), og som afholdes 5. april 2006. Projektets katalog over alternative transportbrændstoffer kan dermed lanceres i forbindelse med afholdelse af høringen.

Arbejdsgruppen har følgende sammensætning:

- Troels Hilstrøm, Biocentrum – DTU
- Bruno Sander Nielsen, Landbrugsrådet
- Michael M. Jensen, Oliebranchens Fællesrepræsentation
- Leo Nielsen, Teknologisk Institut
- Niels Henriksen, Elsam
- Niels Langvad, selvstændig konsulent
- Morten Gylling, Fødevareøkonomisk Institut
- Kent Gordon, Emmelev A/S
- Kirsten Carlsen, Institut for Miljøvurdering
- Jørgen S. Lundsgaard, IRD Fuel Cells A/S

Projektleder: Gy Larsen

Globalisering af videnstungt arbejde

Teknologirådets projekt skal bidrage til en kvalificeret debat om globaliseringens konsekvenser – om de nye udfordringer for det danske arbejdsmarked. Projektet skal forsøge at identificere fordele, ulemper og mulige strategier for forskellige områder på det danske arbejdsmarked, som kan karakteriseres ved videnstunge arbejdsfunktioner.

Projektet er et arbejdsgruppeprojekt, der som ”trædesten” i august 2005 afholdt konferencen ”Lille land hvad nu – hvordan ser det fremtidige danske videnssamfund ud?” på Christiansborg. I forbindelse med konferencen er der udarbejdet et materiale, som består af 11 interviews med virksomheder, forskere og arbejdsmarkedets parter. Efter konferencen har der været meget stor interesse for at rekvirere konferencematerialet. De interesserede har især været universiteter, arbejdsgiverorganisationer og fagforeninger.

Arbejdsgruppen har afholdt deres sidste arbejds møde, og den afsluttende rapport i form af et debatoplæg gennemskrives af en journalist i samarbejde med Teknologirådet. Globaliseringsdebatten er aktuelt meget koncentreret i centrale tænketanke, råd og kommissioner og blandt eksperter. Der efterspørges fra stadig flere sider en bredere og mere lokal debat om globaliseringens betydning for alle dele af Danmark. Således sagde Helge Sander på Teknologirådets globaliseringskonference i august 2005, at det er vigtigt at skabe en bredt forankret debat, og at globalisering skal være en folkesag i Danmark..

Der er i projektets arbejdsgruppe enighed om, at Teknologirådets projekt kan bidrage med et materiale, der beskriver de mange forskellige – og på nogle områder modsatrettede - vurderinger af de globale muligheder og trusler. Den afsluttende rapport skal udformes, så den er direkte anvendelig som debatoplæg for diskussioner i blandt andet faglige organisationer/ på arbejdspladser og som inspirationsmateriale for oplysningsforbund, lokale erhvervsråd og uddannelsesinstitutioner. Debatoplægget skal i en kort og overskuelig form forsøge at

- Samle op på de mange vurderinger af muligheder og udfordringer for Danmark i kraft af den øgede globalisering
- Beskrive nogle af de vigtige dilemmaer i globaliseringstendenserne
- Fokuserer på vidensbegrebet i globaliseringsdiskussionen
- Bidrage til en mere bred og folkelig debat om emnet

Projektets arbejdsgruppe har følgende sammensætning:

- Daniel Fleming, RUC, Institut for Geografi og Internationale Udviklingsstudier
- Torben Pedersen, Handelshøjskolen i København, Det erhvervsøkonomiske Fakultet
- Stine Jessen Haakonsson, Dansk Institut for Internationale Studier
- Anders Buch, Ingeniørforeningen
- Birgitte Malm, Dansk Industri, ITEK
- Ove Korsgaard, Danmarks Pædagogiske Universitet, Institut for pædagogisk filosofi
- Per H. Jensen, Aalborg Universitet, Center for komparative velfærdsstudier

Projektleder: Gy Larsen

Pervasive Healthcare

Projektet skal give et konkret billede af, hvad pervasive healthcare er (og eventuelt finde en bedre betegnelse), samt formålet med og behovet for pervasive healthcare. Herudfra skitseres hvilke muligheder der er for at bruge pervasive healthcare i den danske sundhedssektor i de kommende år, og perspektiver og konsekvenser ved at indføre pervasive healthcare. Udviklingen indenfor området skal ses i lyset af de formodede ændringer i kombinationen af central/decentral struktur i sundhedsvæsenet, som vil komme i kraft af struktur-reformen: Vil Pervasive Healthcare kunne påvirke udviklingen i retning af mere lokal/decentral service??

Der blev afholdt en ekspertworkshop den 19. januar, hvor 20 eksperter om formiddagen debatterede et oplæg med ti case beskrivelser. Om eftermiddagen debatterede eksperterne fordele og ulemper ved Pervasive Healthcare samt selve definitionen af begrebet. Workshopen har givet et godt grundlag for det videre arbejde med rapporten. Der planlægges i forbindelse med offentliggørelsen af arbejdsgruppens rapport et åbent debatmøde.

Projektets arbejdsgruppe:

- Jane Clemensen, Center for Pervasive Healthcare, Århus Universitet
- Signe Vikkelsø, Center for Health Management, Copenhagen Business School
- Mette Mullerup, IT Sundhed – Nordjyllands Amt / Vendsyssel Sygehus, Projektleder på Det Digitale Hospital
- Rita Lützhøf Andersen, Københavns Kommunes Hjemmepleje, KOS
- Ole Winding, Dansk Selskab for Klinisk Telemedicin
- Klaus Phanareth, Telemedicinsk Forskningsenhed, Frederiksberg Hospital
- Kjeld Møller Pedersen, Institut for Sundhedstjenesteforskning, Syddansk Universitet
- Stig Kjær Anders, Institut for Sundhedsteknologi, Aalborg Universitet

Projektleder: Anders Jacobi

Børns sundhed og miljø

Projektets formål har været at bidrage til at øge opmærksomheden på sammenhængen mellem børns sundhed og rækken af de forskellige miljøfaktorer, børn – herunder ufødte børn - dagligt udsættes for. Konkret har projektets arbejdsgruppe haft til opgave at skabe et overblik over den viden og velbegrundede antagelser, der er om denne sammenhæng. Med afsæt i dette overblik skulle gruppen bidrage med vurderinger og anbefalinger til konkrete handlinger, der kan fremme indsatsen for at reducere børns eksponering overfor mulige sundhedsskadelige miljøpåvirkninger.

Arbejdsgruppens rapport, ”Bedre miljø for børnene – et oplæg til handling”, blev offentliggjort den 4. maj ved et åbent arrangement på Nationalmuseet i København og på www.tekno.dk sammen med en udgave af ”Fra Rådet til Tinget”, der behandlede dele af rapportens indhold.

Arbejdsgruppen fremlagde sin handlingsplans 14 hovedpunkter og et panel af MF’ere fra Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg modtog og kommenterede, bl.a. med ros til – som det blev udtrykt - for en gangs skyld at få præsenteret en problematik (miljøpåvirkninger) i sin bredde ud fra en helhedstankegang, frem for enkeltstående detailområder. Anbefalingerne blev set som et godt bidrag til det kommende arbejde med at lave en dansk handlingsplan om børns sundhed og miljø.

Projektet dukker fortsat op i forskellige sammenhænge. Under de politiske forhandlinger om Familie- og Forbrugsministerens nye Familiepolitiske Redegørelse ved årsskiftet er der stillet en række spørgsmål til ministeren med afsæt i anbefalingerne fra Teknologirådets arbejdsgruppe, bl.a. om daginstitutioners sundhedsskadelige placering ved trafikerede veje. Ritzau skrev om minister-svarene og rådets projekt. Det Nationale Råd for Folkesundhed foreslår kommunerne at etablere stisystemer omkring skoler og daginstitutioner, så børn undgår at færdes på vej og får mere motion ved at kunne cykle selv. Stisystemer var en af de konkrete anbefalinger fra rådets arbejdsgruppe. Som en del af redegørelsen vil regeringen nu indføre krav om, at kommunerne i alle dagtilbud kortlægger børns fysiske miljø og gennemfører børnemiljøvurderinger med efterfølgende handlingsplaner. Indførelse af en sådan ”arbejds miljø”-lov for børn var en anden af anbefalingerne fra arbejdsgruppen.

På et samråd i Folketingets Sundhedsudvalg har Sundhedsministeren oplyst, at regeringen ”er gået i gang med at udarbejde en plan for, hvordan vi kan få øget fokus på børns sundhed”. Også en af gruppens anbefalinger. Andre af gruppens anbefalinger har været oppe politisk, men har ikke haft politisk medvind, fx forslag om biomonitering (befolkningsundersøgelser, fx modermælk) i lighed med andre lande.

Teknologirådets arbejdsgruppe giver fortsat oplæg om deres arbejde ved konferencer, workshops etc. i ind- og udland, bl.a. ved sundhedsministeriets nordiske todages konference i april om Environmental Health. Der er lavet en engelsk poster, der præsenterer gruppens rapport til brug for gruppens turne. Med bistand fra sekretariatet redigerer gruppen sin rapport til en artikel mhp. optryk i det ansete fagtidsskrift, Environmental Health Perspectives, der udgives af det amerikanske sundhedsministerium. Arbejdsgruppens rapport er pt. downloadet i 20.196 ex.

Projektleder: Anne Funch Rohmann

Gratis Offentlig Transport

Opgaven for projektets arbejdsgruppe er at udarbejde en kortlægning af de mulige samfundsmæssige konsekvenser af at indføre gratis offentlig transport i Danmark. Og på baggrund heraf give vurderinger og anbefalinger i forhold til potentialet i gratis offentlig transport som et muligt politisk instrument til at imødegå de voksende trafikproblemer, set ud fra et langsigtet samfundsmæssigt perspektiv.

Gruppen har valgt at løse sin opgave ved at udforme to kvalitative scenarier for henholdsvis Nordjyllands Amt og for HUR-området. Områderne er valgt af hensyn til ønske om forskellige bystørrelser (landdistrikt, middelstor by, storby) samt ikke mindst at der eksisterer et nødvendigt datagrundlag til brug for gruppens beregninger. Nordjyllands Amt, der nogenlunde svarer til den kommende region Nordjylland, rummer landdistrikter fx på Thy-kanten, nogle kan evt. særligt skilles ud, det samme kan måske København/Frederiksberg.

Scenarierne skal fungere som en slags skoleeksempler på hvordan gratis offentlig transport som middel vil kunne tænkes at virke til imødegåelse af mål som gruppen har valgt som: trængselsproblemer, sundheds- og miljøproblemer, sociale problemer / skabe øget lighed i adgang til transport, trafikulykker. Scenarierne er tænkt at udgøre den væsentlige del af gruppens rapport, hertil kommer en indledende data-del, der vil give faktuel viden på de områder, der behandles i scenarierne.

Der er i projektets beskrivelse nævnt en mulighed for at inddrage en undersøgelse af borgerholdninger i sammenhæng med gruppens arbejde. En mulighed der undersøges er, at bruge Forbrugerrådets forbrugerpanel, der er repræsentativt og består af ca. 1.200 personer og sammensat af firmaet Market Minds. Forbrugerrådet har et medlem i arbejdsgruppen.

Arbejdsgruppen er:

- Anker Lohmann-Hansen, lektor, Aalborg Universitet, Byplanlægning, Veje og Trafik, Trafikforskningsgruppen
- Bengt Holmberg, professor, Inst. för Teknik och Samhälle, Avdelningen för Trafikplanering,
- Lunds Tekniska Högskola, Lunds Universitet
- Claus Jørgensen, miljø-og trafikpolitisk medarbejder, Forbrugerrådet
- Hans Ege, afd.chef, Plan & Erhverv, Hovedstadens Udviklingsråd (HUR)
- Linda Christensen, seniorforsker, Danmarks Transportforskning
- Morten Marott Larsen, forsker, ph.d., cand. polit., Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut
- Per Homann Jespersen, lektor, Roskilde Universitetscenter, Center for Trafikforskning

Projektleder: Anne Funch Rohmann

Sikkerhed og privatlivets fred i digital forvaltning

Projektet behandlede de aspekter af digital forvaltning som får betydning for beskyttelsen af borgernes persondata og indsigt i egne sager. Teknologirådets arbejdsgruppe blev bedt om at vurdere denne betydning og på det grundlag give anbefalinger til at sikre borgernes rettigheder.

Teknologirådets arbejdsgruppe valgte at undersøge konsekvenserne i en række cases om en tænkt borgers persondata. Ud af det kom historien om Susanne som arbejdsløs, som modtager af sygedagpenge og som boligtilskudssøgende. Historien blev drøftet med en gruppe borgere på en workshop i januar 2005. Det fremgik, at borgerne var meget opsatte på at have muligheden for at kontrollere myndighedernes brug og behandling af deres persondata. Og det skulle være let at få adgang til egne sager i den digitale forvaltning.

Den 27. april 2005 holdt arbejdsgruppen en workshop med deltagelse af centrale aktører i gennemførelsen af Projekt Digital Forvaltning, såvel fra kommunerne, Videnskabsministeriet, Den digitale Taskforce mv. Workshoppen satte fokus på IT-arkitektur og ESDH-systemerne og diskuterede mulighederne for at indrette digital forvaltning, så borgerne får større indsigt og bedre handlemuligheder i samspil med myndighed/forvaltning/kommune end i dag. For arbejdsgruppen har det været vigtigt at stille spørgsmålet om digitaliseringen af den offentlige forvaltning også kan styrke borgerne i relationen til forvaltningen (empowerment).

Projektet blev afsluttet med offentliggørelsen rapporten på en konference Teknologirådet afholdt den 12. oktober 2005. Her præsenterede arbejdsgruppen rapportens anbefalinger, og de blev kommenteret af et panel af politikere, som omfattede folketingsmedlemmerne Anne Bastrup (SF), Magnus Heunicke (A), Tom Behnke (K), Michael Aastrup (V), og borgmestrene Erik Nielsen, Rødovre (A) og Jørgen Brøgger, Ebeltoft (Å). Politikerne i panelet var meget enige i arbejdsgruppens påpegnings af behovet for politisk lederskab i hele projekt digital forvaltning. Herunder at få bearbejdet hele kulturen – der er for meget fokus på teknik og for lidt på hvad den skal bruges til, og hvordan, i Projekt Digital Forvaltning.

Retsudvalget har siden stillet samrådsspørgsmål til justitsministeren og videnskabsministeren om at kommentere rapporten og bedt om en redegørelse for, hvad ministrene agter at gøre for at tilgodese de anbefalinger, som Teknologirådets arbejdsgruppe er kommet med.

Projektet har undervejs fået en del presseomtale og arbejdsgruppens medlemmer er ofte blevet interviewet til radio og aviser.

Projektets arbejdsgruppe har følgende medlemmer:

- Jeannette Viale, kontorchef i Næstved Kommune og vicepræsident i TeleCities.
- Rikke Frank Jørgensen, Det Danske Institut for Menneskerettigheder.
- Peter Blume, cand. jur. med speciale i beskyttelsen af personlige data samt privatlivets fred.
- Oluf Jørgensen, cand. jur. og afdelingsforstander i informations- og forvaltningsret på Danmarks Journalisthøjskole.
- Jens Georg Kristensen, IT-chef, Holstebro Kommune
- Steffen Stripp, projektleder på systemer til digital forvaltning, Dansk Metal

Projektleder: Ida Leisner

Patentsystemets fremtid

En arbejdsgruppe nedsat af Teknologirådet offentliggjorde i juni 2005 en rapport med anbefalinger til patentsystemets fremtid. Arbejdsgruppen havde fået til opgave at give patentsystemet et serviceeftersyn og vurdere om det virker efter hensigten. For at opfylde sit formål skal der være en balance mellem samfundets fordele og ulemper ved patentsystemet. Den omkostning, som samfundet påtager sig gennem tildelingen af den eneret, et patent udgør, skal retfærdiggøres ved, at samfundet får en hurtigere teknologisk udvikling.

Arbejdsgruppen har gnavet sig igennem en større bunke analyser af og rapporter om patentsystemet. De har holdt 11 møder og på tre af dem har oplægsholdere været indbudt for at drøfte specifikke problemstillinger og erfaringer. En workshop blev afholdt i marts 2005 med 25 interessenter, eksperter og embedsmænd for at drøfte et foreløbigt udkast til rapporten.

Offentliggørelsen af den endelige rapport fandt sted på Nationalmuseet, hvor medlemmer af Folketingets Erhvervsudvalg stillede spørgsmål og drøftede rapportens anbefalinger med arbejdsgruppen. Generelt anbefaler arbejdsgruppen, at det analyseres grundigt, om der kan skabes et mere differentieret og fleksibelt patentsystem med forskellige beskyttelseslængder og -typer afhængig af udviklingstid, omkostninger, markedsforhold og produktlevetid. Den anbefaler konkret at understøtte udviklingen af et vederlagsbaseret patentsystem, hvor patenthaveren ikke kan nedlægge forbud mod udnyttelsen af patentet, til at supplere det nuværende eneretsbaserede, hvor forbud kan nedlægges. Det kan lette adgangen til licenser, føre til en mere effektiv udnyttelse af den patenterede viden, styrke håndhævelsen og opmuntre ikke mindst små og mellemstore virksomheder til at udtage patenter.

Arbejdsgruppen konstaterer i rapporten, at der i disse år finder en styrkelse og udvikling af patentrettighederne sted, men at rationalet herfor (hurtigere teknologisk udvikling) ikke kan dokumenteres ud fra eksisterende viden om patentsystemets effekt på den teknologiske udvikling (en viden som dog er mangelfuld). På baggrund heraf peger arbejdsgruppen på behovet for at etablere et slags patentsystemets forsigtighedsprincip, så fremtidige ændringer i patentsystemet kun finder sted, hvis det kan godtgøres, at ændringerne gavner den teknologiske udvikling. Sammenfattende er det arbejdsgruppens opfattelse, at det ikke længere er holdbart blot at fylde mere på et gammelt system uden at tilvejebringe et mere klart grundlag for beslutningerne. Især udviklingen indenfor bio- og informationsteknologi har sat systemet under pres, men denne udvikling har givet anledning til at tage spørgsmål af mere principiel karakter op for hele patentsystemet. Gruppen anbefaler at stoppe lidt op og forsøge at styre udviklingen bedre for at sikre en mere hensigtsmæssig udvikling og udveksling af den viden, som fremtidens vækst og velfærd skal bygges på.

Rapporten blev oversat til engelsk og drøftet på et internationalt seminar på Copenhagen Business School i juni 2005.

Projektet videreføres i 2006 som et projekt i samarbejde med EU-parlamentet, hvori en europæisk parallel analyse vil blive gennemført. Der sammensættes hertil en ny international arbejdsgruppe.

Arbejdsgruppen bestod af:

- Erik Hoffmeyer, tidl. nationalbankdirektør (formand)
- Peter Lotz, institutleder, Handelshøjskolen i København
- Knud Overø, tidl. direktør
- Jens Schovsbo, professor, Københavns Universitet
- Tine Sommer, lektor, Handelshøjskolen i Århus
- Christian Friis Bach, lektor, Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole

Projektleder: Bjørn Bedsted